

Valtuutettu Perttu Kovesjärven valtuustoaloite Parkano-lisän maksamisesta lapsiperheille

Kaupunginhallitus 13.03.2023 § 69

Kaupunginvaltuuston kokouksessa 13 §/19.12.2022 annettiin seuraavan sisältöinen valtuustoaloite:

” Valtuustoaloite

Parkano strategiassa todetaan Hyvät Palvelut -kohdassa: Vahvistetaan palveluja, joiden varaan lapsiperheet voivat perustaa kodin. Tämän toteuttamiseksi aletaan maksaa Parkano -lisää.

Parkano -lisä maksetaan lapsista, jotka hoidetaan kotona. Parkano -lisän suuruus on 250 € / lapsi / kuukausi. Jos Parkano -lisällä vähennetään 40 lasta päivähoidosta, niin muutos ei maksa kaupungille mitään.

	NYKYTILANNE	PARKANO -lisä
0-5 vuotiaita lapsia	288	288
,joista varhaiskasvatuksessa	164	124
,joista kotona hoidettavia	124	164
Päivähoidon kustannukset	-2,28 M€	-1,72 M€
Päivihoidon maksutuotot	+0,22 M€	+0,18 M€
Parkano -lisä		-0,49 M€
NETTO	-2,06 M€	-2,04 M€

Työvoimatilannetta muutos ei heikennä, koska vastaava määrä työvoiman tarpeesta vähenee päivähoidossa kuin vanhempia siirtyä kotiin hoitamaan lapsiaan.

Tilaongelma poistuu päivähoidosta.

Parkano tarjoaa tällä hienon mahdollisuuden lapsiperheille.

Kolme pointtia:

1. ei maksa mitään
2. tilaongelma poistuu
3. perheet tykkää”

Valmistelija kaupunginsihteeri Anne Ranta

Esittelijä

Kaupunginjohtaja Aki Viitasaari

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus lähettää valtuustoaloitteen sivistystoimen ja hallinnon tukipalveluiden valmisteltavaksi.

Päätös

Hyväksyttiin yksimielisesti.

Kaupunginhallitus on lähettänyt sivistystoimelle ja hallinnon tukipalveluille valmisteltavaksi valtuustoaloitteen Parkano-lisän maksamisesta lapsiperheille

Kotihoidontuki

Perheen oikeus kotihoidon tukeen alkaa vanhempainrahakauden jälkeen. Kotihoidon tukea voi hakea perhe, jonka alle 3-vuotias lapsi ei ole kunnan järjestämässä varhaiskasvatuksessa. Lasta voi hoitaa kotona lapsen vanhempi, vanhemman tai huoltajan kanssa asuva avo- tai aviopuoliso tai lapsesta huolehtiva muu henkilö tai palkattu hoitaja. Kotihoidontuki muodostuu lakisääteisestä hoitorahasta sekä tulojen mukaan määräytyvästä hoitolisästä. Hoitoraha on yhdestä alle 3-vuotiaasta lapsesta 377,68 €/kk, muista alle 3-vuotiaista 113,07 €/kk sekä yli 3-vuotiaista, alle kouluikäisistä lapsista 72,66 €/kk/lapsi. Hoitolisää maksetaan vain yhdestä lapsesta, ja enimmillään se voi olla 202,12 €/kk. Kela tekee vuosittain kotihoidon tukeen indeksitarkistuksen, mikä voi muuttaa tuen määrää.

Hoitorahan ja -lisän lisäksi kunta voi maksaa kuntalisää. Kunta voi asettaa erityisiä ehtoja kotihoidon tuen kuntalisän maksamiselle (esim. maksetaan perheen nuorimmasta lapsesta, kaikki alle kouluikäiset perheen lapset hoidetaan kotona, huoltaja hoitaa lastaan kotona itse, oikeus tuen saamiseen edellyttää tietyn vähimmäisajan (kk)) parkanon kaupunki ei tällä hetkellä maksa kotihoidon kuntalisää.

Kuntaliiton selvitys kotihoidontuen kuntalisän maksamisesta

Kuntaliitto selvitti laajalla kyselytutkimuksella huhti-toukokuussa 2022 Manner-Suomen käytänteitä kotihoidon tuen kuntalisän maksamiseen liittyen. Kyselyyn vastasi Manner-Suomen kunnista 85,7 % (251 kuntaa). Manner-Suomessa oli kyselyn toteutushetkellä 293 kuntaa. Kyselyn perusteella kotihoidontuen kuntalisää vuonna 2022 maksoi 52 kuntaa (21 %) 251 kyselyyn vastanneen kunnan osalta. Kuntaliiton selvityksen mukaan kotihoidon tuen kuntalisän maksaminen ei ole yleistä Suomen kunnissa, ja valtakunnan tasolla kuntalisän maksamisen trendi on ollut laskeva.

Kotihoidon tuen kuntalisän maksaminen on suhteellisesti hieman muita yleisempää suurissa, yli 100 000 asukkaan kunnissa. Suhteellisesti vähiten kuntalisää maksetaan 10 000-20 000 asukkaan kunnissa. Kuntaliiton selvityksen mukaan 82 % kuntalisää maksavista kunnista on asettanut erityisiä ehtoja kuntalisän maksamiselle.

Niistä 52 kunnassa, joissa kuntalisää maksettiin lähes puolet arvioi (44 %), että kuntalisän maksamisella ei ole ollut vaikutusta varhaiskasvatuspalvelujen kysyntään. Eniten kuntalisän maksamisen arvioitiin vaikuttavan lapsen aloittamiseen varhaiskasvatuksessa. Kuntalisää maksavista kunnista 30 prosenttia arvioi, että kuntalisän maksaminen vaikuttaa siten, että lapsi aloittaa varhaiskasvatuksessa hieman myöhemmin. Kuntaliitto toteaa selvityksessään, että pelkän kotihoidontuen ja sen kuntalisän vaikutusten arviointi varhaiskasvatuspalvelun kysyntään on melko hankalaa. (Lahtinen & Svartsjö 2022)

OECD:n selvitysten perusteella ja valtakunnallisten tavoitteiden mukaan varhaiskasvatukseen osallistumisastetta tulisi saada korkeammaksi. Heikommassa asemassa olevat lapset osallistuvat varhaiskasvatukseen heikommin ja vaikutukset heijastuvat myöhemmin koulumenestykseen.

Selvitysten mukaan varhaiskasvatus heijastuu esimerkiksi siihen, miten 15-vuotias suoriutuu avaintaitoja mittaavassa PISA-tutkimuksessa. Yhtenä esteenä osallistumisasteen nostamiselle nähdään OECD:n mukaan kotihoidontuki. Tukijärjestelmää kritisoitiin myös siksi, että sillä on yhteys vanhempien työhön siirtymiseen. Näistä seikoista johdetut tavoitteet on sisällytetty myös Opetus- ja kulttuuriministeriön Varhaiskasvatuksen kehittämisen tiekarttaan. Vuosille 2017-2030 on asetettu tavoitteeksi mm. osallistumisasteen nostaminen varhaiskasvatuksessa.

Suomen alhainen osallistumisaste on jopa poikkeuksellisen alhainen, kun sitä vertaa muihin pohjoismaihin tai Euroalueen ja OECD 28 maiden keskiarvoon. Suomi jää EU:n asettamasta varhaiskasvatukseen osallistumisen tavoitteesta, joka on 96 prosenttia ikäluokasta 3-vuotiaista oppivelvollisuuskoulun alkuun. Pohjoismaista kaikki muut maat paitsi Suomi täyttivät EU-tavoitteen. (Karila, K. 2017) Osallistumisasteen nostaminen yli 3-vuotiaiden osalta on keskeinen tavoite myös uudessa hallitusohjelmassa.

Varhaiskasvatuksen kehittämisen tiekartassa esiteltujen tutkimusten mukaan havaitaan, että suurempituloisissa kotitalouksissa osallistutaan muita ryhmiä selvästi nuorempana kaikkiin varhaiskasvatusmuotoihin. Sen sijaan pienimmässä tuloryhmässä varhaiskasvatukseen osallistutaan muita ryhmiä selvästi harvemmin. Varhaiskasvatukseen osallistuminen on eriytynyttä: matalasti koulutettujen ja epävakaa työllisyystilanteessa olevat äidit hoitavat lapsiaan pidempään kotihoidon tuella, paremmassa sosioekonomisessa asemassa oleviin äiteihin verrattuna. Suurempi rahallinen kotihoidon tuki vähentää äitien työhön osallistumista melko merkittävästi.

Uudessa koulutuspoliittisessa selonteossa varhaiskasvatuksen merkitystä korostetaan tasa-arvoisen oppimisen ja koulutukseen osallistumismahdollisuuksien ensimmäisenä askeleena. Oppimisvaikeuksien ja syrjäytymiskehityksen ensimmäiset merkit voivat näkyä jo varhaiskasvatusiässä. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2021.) Tutkimusten mukaan laadukas varhaiskasvatus vaikuttaa myönteisesti lapsen kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen.

Laadukkaan varhaiskasvatuksen katsotaan tasaavan erilaisista kotitaustoista tulevien lasten mahdollisia lähtökohtaeroja ja ennaltaehkäisevän syrjäytymistä. Lasten yhdenvertainen mahdollisuus osallistua varhaiskasvatukseen konkretisoituu paikallisella tasolla, jolloin on tärkeää, että varhaiskasvatuspalvelut ovat ennen kaikkea lapsia varten.

Maksuttoman varhaiskasvatuskokeilun arvioinneissa on todettu, että varhaiskasvatukseen osallistumisessa on suuria alueellisia eroja. Nämä alueelliset erot johtuvat osittain siitä, että hyvin suunnitellun ja järjestetyn varhaiskasvatuspalvelujärjestelmän rinnalla vaikuttavat myös muut lastenhoidon paikalliset politiikat, jotka eivät aina toimi linjassa varhaiskasvatukseen osallistumisen tavoitteiden kanssa. Suomessa yhdeksi varhaiskasvatukseen osallistumista vähentäväksi tekijäksi on esitetty kotihoidon tukea ja erityisesti sen kuntalisää. (Kansallisen koulutuksen arviointikeskus 2021)

Perheiden tekemät lastenhoitoratkaisut eivät ole ympäristöstään irrallisia päätöksiä, vaan ne ovat kytköksissä niin lapsiperhepoliittisiin linjauksiin kuin myös niiden välittämiin viesteihin siitä, onko lapsen toivottavaa mennä varhaiskasvatukseen vai olla kotihoidossa tai kokeeko perhe kuuluvansa varhaiskasvatuspalveluiden asiakaskenttään. Valtakunnan tasolla tarvitaan laajempia perhevapaajärjestelmän, työelämän joustojen ja yleisen varhaiskasvatuksen merkitystä koskevan tietoisuuden kehittämisen toimia. Siitä, onko kotihoidontuen kuntalisällä mahdollisia vaikutuksia syntyvyyteen, ei löytynyt Suomessa tutkittua ajankohtaista tietoa.

Varhaiskasvatuksen asiakasmaksulakien (1503/2016) uudistusten keskeisimpinä tavoitteina on ollut parantaa työllisyyttä ja lisätä varhaiskasvatukseen osallistumisastetta ja osaltaan lisätä lasten yhdenvertaista mahdollisuutta osallistua varhaiskasvatukseen. Viimeisin varhaiskasvatuksen asiakasmaksulain uudistus tuli voimaan 1.3.2023.

Perhevapaaudistus astui voimaan 1.8.2022. Uudistuksen myötä vanhempainrahaa voivat käyttää molemmat huoltajat haluaminaan jaksoina 160 päivää, eli lapsi voi vuorotella kotihoidossa ja varhaiskasvatuksessa, kunnes täyttää kaksi vuotta. Kunta säilyttää lapselle myönnetyn varhaiskasvatuspaikan, jos perhevapajakso kestää yhtäjaksoisesti enintään 13 viikkoa. Perhevapaaudistus itsessään tulee jo muuttamaan nykyistä kotihoidontuen järjestelmää ja lisää osaltaan perheiden valinnanmahdollisuuksia. Kuntaliitto on arvioinut, että perhevapaaudistus tulee kasvattamaan kuntien kustannuksia.

Kuntalisä Pirkanmaalla

Lempäälä

Kotihoidon tuen kuntalisää pilotoidaan Lempäälässä 1.8.2023–31.5.2024. Kuntalisän suuruus on nuorimmasta alle 3-vuotiaasta lapsesta 400 €/kk ja perheen muista alle 5-vuotiaista lapsista 100 €/kk. Pilotin aikana arvioidaan kuntalisän vaikutuksia kunnan talouteen ja varhaiskasvatuspalveluihin sekä tuotetaan tietoa perheiden valinnanmahdollisuuksista pienten lasten hoidon järjestämisessä.

Lempäälässä Kotihoidon tukea ja kotihoidon tuen kuntalisää maksetaan perheille, joiden alle 3-vuotiaalla lapsella ei ole kunnallista varhaiskasvatuspaikkaa. Lempäälässä kuntalisää maksetaan myös perheen muista alle 5-vuotiaista lapsista, jos heidät pilotin osallistumisehtojen mukaan hoidetaan kotona huoltajan tai samassa taloudessa asuvan henkilön toimesta. Pilottiin osallistuva perhe ei voi käyttää tilapäistä varhaiskasvatusta, mutta kunnan järjestämään kerhotoimintaan osallistuminen on mahdollista. Kotihoidon tuen kuntalisää ei makseta samanaikaisesti vanhempainpäivärahojen kanssa. Pilotin aikana kuntalisää maksetaan vain täysiltä kalenterikuukausilta, ja kunta hoitaa itse etuuden maksatuksen.

Lempäälä päätyi kokeiluun, koska kunnan asukasluku on kasvanut nopeasti, ja sen seurauksena kunnan päiväkodit ovat täynnä. Lempäälässä kuntalisän kokeilun tarkoituksena on ollut vapauttaa tilaa varhaiskasvatuksessa ja säästää kunnan rahoja varhaiskasvatuksen vaatimien investointien siirtymisen vuoksi. Olemassaolevaa varhaiskasvatuksen henkilöstöresurssia kunnassa ei ole vähennetty. Pilottijaksolla maksatus hoidetaan Lempäälän kunnan kautta, joten hallinnollisia kustannuksia on arvioitu syntyvän 18 500 € pilottijakson aikana.

Valkeakoski

Valkeakoskella käynnistettiin maaliskuussa 2023 pilotti lasten kotihoidon tuen kuntalisästä. Valkeakoskilisä on 200 € lasta kohden ja sitä maksetaan kahteen ikävuoteen saakka. Kaupunki ei asettanut muita kriteerejä kuin 0-2 vuoden iän tuen saamiselle. Kotihoidon tuen kuntalisä maksetaan Kelan kautta hoitorahan yhteydessä (Kelan kanssa maksatuksesta täytyy sopia kolme kuukautta ennen maksatuksen alkua). Kaupungin talousarviossa pilottiin on varattu 50 000 €/vuosi. Valkeakoskilisää voi saada maksimissaan 15 kk (vanhempainrahakausi päättyy, kun lapsi täyttää 9 kk ja Valkeakoskilisä päättyy, kun lapsi täyttää 2 vuotta, eli $15 \text{ kk} \times 200 \text{ €} = 3\,000 \text{ €}$ / lapsi). Valkeakoskella talousarvioon varatun 50 000 € määräraha riittää vuosittain noin 21 lapsen kokoaikaisen kotihoidon tuen kuntalisän maksuun ($50\,000 \text{ €} / 2\,400 \text{ €} = 20,8$). Kokeilujakson päätyttyä vuoden 2024 lopussa Valkeakosken kaupunginhallitus esittää, että lisää ei jatketa. Kotihoidon tuen kuntalisän kustannukset ylittivät kokeilua varten arvioidut kustannukset 100 000 eurolla. Uusia lapsia on tullut kotihoidon tuen kuntalisän piiriin Valkeakoskella kokeilun aikana alle 10.

Kotihoidon tuen kustannukset

Parkanossa Varhaiskasvatusta tarjotaan Kuttikallion päiväkodilla ja Lystinmäessä entisen keskustan koulun tiloissa. Perhepäivähoitokoteja on viisi. Parkanon kaupunki rekrytoi parhaillaan perhepäivähoitajaa. Lystinmäessä on 113 lasta, joista esikoululaisia on 31. Kuttikallion päiväkodissa on 74 lasta, joista ulkoilmapainotteisessa esikoulussa on 18 lasta. Tällä hetkellä lapsia varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa on yhteensä 211. Varhaiskasvatuspaikkoja hakeneet uudet lapset on saatu sijoitettua päiväkoteihin ja perhepäivähoitoon.

Vuonna 2022 kotihoidontuen piirissä oli n. 50 lasta. kotihoidon tuen toteutuneet kustannukset vuodelta 2022 oli 246 115 €, eli keskimäärin 20 500 € / kk (keskimäärin 416 €/lapsi/kk)

Kotihoidon tuen kuntalisän vaikutukset varhaiskasvatukseen

250 € Parkano- lisällä yksilökustannus lasta kohden kuukaudessa olisi 666 € ja vuodessa 7992 €. 50 lapsen kotihoidon tuki Parkano-lisällä kustantaisi 150 000 € lisää vuodessa, vaikka yksikään uusi lapsi ei siirtyisi varhaiskasvatuksesta kotihoitoon.

Jos Parkano- lisää arvioidaan optimistisesti niin, että alle 3-vuotiaita lapsia jäisi 12, eli yksi kokonainen ryhmä, pois päivähoidosta kotihoitoon, henkilöstöstä voisi vähentää kolme työntekijää. Tämä lisäisi kotihoidon tuen kustannuksia Parkano- lisä huomioiden n. 96 000 euroa vuodessa. Yhden ryhmän lopettamisesta tulisi vastaavasti säästöä n.130 000 € henkilökuluista, n. 5000 € ateriakuluista ja n. 500 € muista kuluista vuodessa. Toimitilakuluista ja siivouskuluista ei arvioida tulevan säästöä.

Kokonaisuudessaan kotihoidon tuen kulut kasvaisivat n. 246 000 € vuosi, ja varhaiskasvatuksen menot pienenisivät n.135 000 € vuodessa. Säästöpotentiaali on suurempi alle 3-vuotiaiden ryhmiä vähentämällä, kuin yli 3-vuotiaiden. Tämä johtuu siitä, että isompien ryhmässä on 21 lasta, ja pienempien 12 lasta. Tämä vaikuttaa merkittävästi maksettavan kotihoidon tuen määrään, mutta ei vaikuta vastaavasti ryhmän kuluihin, koska ryhmässä on aina kolme työntekijää. Jotta muutos toisi nettosäästöä, erityisesti alle 3-vuotiaiden ryhmien lukumäärä pitäisi laskea merkittävästi.

Esitetyt laskelmat ovat arvioita. Lopulliseen tulokseen vaikuttaa mm. huoltajien tosiasiallinen käyttäytyminen mahdollisen kotihoidon tuen kuntalisän käyttöönotossa, yhteiskunnallinen tilanne, inflaatio, perheiden työ, opiskelu ja taloustilanteet muutokset. Varhaiskasvatuksen näkökulmasta lapsia tulisi jäädä kotihoidon tuen piiriin samasta päiväkodista sekä samasta ryhmästä, jotta selkeitä henkilöstökulujen, ateriapalvelujen ja muiden menojen kustannussäästöjä pystytään konkretisoimaan. Yksittäisten lasten poisjäänti varhaiskasvatuksesta ei mahdollista kustannussäästöjen syntymistä.

Valmistelijat: sivistysjohtaja Ville Paldanius, p. 044 7865 501
hallinto- ja talousjohtaja Aleksi Saukkoriipi, p. 044 7865 206

Esittelijä	Sivistysjohtaja Ville Paldanius
Päätösehdotus	1. Sivistyslautakunta merkitsee tiedoksi selosteen mukaisen selvityksen valtuustoaloitteeseen kotihoidon tuen kuntalisästä. 2. Sivistyslautakunta esittää vastauksena aloitteeseen, että kotihoidon tuen kuntalisää ei oteta käyttöön Parkanon kaupungissa selvityksen perusteella, ja koska vuoden 2024 talousarviokehityksessä ei ole varauduttu kotihoidon tuen kuntalisän käyttöönotosta aiheutuviin lisäkustannuksiin. 3. Sivistyslautakunta toteaa aloitteen osaltaan loppuun käsitellyksi ja lähettää aloitteen kaupunginhallitukselle ja edelleen valtuustolle tiedoksi ja todettavaksi loppuunkäsitellyksi.
Käsittely	
Päätös	Hyväksyttiin yksimielisesti. Merkitään, että Päivi Silomäki poistui kokouksesta tämän pykälän käsittelyn aikana ennen päätöksentekoa klo 18.47.